

جایگاه معامله اتهامی در حقوق کیفری آمریکا

مصطفی صادقی^۱

مصطفی اکبری

چکیده

معامله‌ی اتهامی یک تأسیس سازشی برای رسیدگی به پرونده‌های کیفری می‌باشد که ریشه در نظام حقوقی کامن لا دارد و منظور از آن یک نوع توافق دو سویه بین متهم و مقام تعقیب، با موضوع «اتهام» است؛ بدین شکل که در جریان چنین تعاملی، متهم با اقرار به جرم یا وعده هر نوع همکاری دیگر، مقام تعقیب را یاری می‌دهد و در مقابل، مقام تعقیب هم متعهد به تخفیف مجازات متهم یا تبرئه او می‌شود. از مزایای این نهاد کمکی است که در تسریع امر دادرسی و تورم زدایی از پرونده‌های کیفری در مراحل مختلف رسیدگی می‌کند؛ چنین تأسیسی در نظام حقوقی کشور ما وجود ندارد اما به دلیل بحران ناشی از کندی دادرسی و حجم روبه رشد پرونده‌ها در نظام حقوقی ما، بررسی این نهاد و مزایا و معایب آن و تعیین امکان یا عدم امکان اجرای آن در حقوق کشور ما خالی از فایده نیست. در این نوشتار، پس از ارایه تعریف معامله‌ی اتهامی و تعیین انواع آن، از مزایا و معایب آن و بررسی مشکلات حقوق ایران برای پذیرش نهاد مذکور سخن به میان می‌آید.

واژگان کلیدی: معامله‌ی اتهامی؛ فرایند دادرسی کیفری؛ متهم؛ مقام تعقیب؛ تورم

کیفری

مقدمه

در دادرسی کیفری، هنوز بهترین رویکرد در برابر چندگونگی بزه ها و چندگانگی بزه کاران گزینش نشده است و نظام های حقوقی همچنان در این زمینه در تکاپوی آزمون و خطایند. معامله اتهام نهادی برخاسته از نظام حقوقی کامن لا و به ویژه آمریکاست که بر پایه آن دادستان و متهم بر سر اتهام و پیامدهای پذیرش آن گفتگو و سازش می کنند. دادستان پیشنهاد کاهش کیفر یا دگرگونی در عنوان اتهامی می دهد و متهم به امید آنکه بار کیفر کمتری بر دوشش بکشد، بزه خود را می پذیرد. معامله اتهام، حقوق کیفری را از اخلاق گرایی به سمت سودگرایی می برد تا ترازویی پدید آورد برای کوشش بسیار دولت در سزاگرایی و تلاش همه سویه متهم در ناکام گذاری رسیدگی کیفری و اجرا. زادگاه معامله در اتهام در مفهوم امروزی، نظام حقوقی آمریکا است و نظام های دیگر به الگوگیری از این نظام کوشیده اند تا فرآیند رسیدگی کیفری را به سمت سازشی کردن ببرند و در این میان برخی کشورها مانند ایران برای اجرای آن دستور روشنی ندارند. همین جایگاه ناروشن در نظام حقوقی ایران سبب شده تا با بررسی رویکرد تعمیم گرایی معامله اتهام به نظام های حقوقی دیگر، درونمایه پذیرش معامله اتهام در نظام حقوقی ایران فراهم شود، به ویژه در وضعیت کنونی که دگرگونی های قانونگذاری در حوزه حقوق کیفری شتاب گرفته است. با بر شمردن سودهایی که معامله اتهام برای متهم، جامعه، دولت و حتی شاکی دارد، از آن جا که سه جانبه گرایی پرونده کیفری یعنی جامعه، متهم و بزه دیده در پی معامله اتهام به خواسته های خود می رسند، دست کم می توان بخشی از بسترهای فرهنگی و اقتصادی کشورهای کامن لا را نادیده گرفت و پنجره هایی به سمت معامله اتهام گشود. همچنان که زمینه پذیرش معامله اتهام در حقوق کیفری ایران با نهاد تعلیق تعقیب فراهم شده و در لایحه جدید آیین دادرسی کیفری پررنگ تر شده است.

معامله اتهام، بخش مهمی از سیستم عدالت کیفری ایالات متحده آمریکا محسوب می‌گردد. انبوهی از دعاوی کیفری به جای آنکه در مقابل هیئت منصفه و طی تشریفات پیچیده دادرسی جزایی به سرانجام برسد، بدین شیوه، حل و فصل می‌گردد. (آشوری، ۱۳۸۶، ص ۸۴) این شیوه، منافع جامعه و متهم را همزمان مدنظر قرار می‌دهد، هرچند انتقادهایی در درون نظام کیفری ایالات متحده بر این شیوه وارد است. در این نوشتار، سعی شده نمایی کلی از این نهاد سازشی ارائه گردد و معنی و مفهوم و جایگاه آن در کل نظام کیفری ایالات متحده و نحوه تحقق آن با تاکید بر رعایت اختصار بررسی گردد.

بخش اول: مفهوم شناسی معامله اتهام

تعریفی از این نهاد از سوی قانون‌گذار ارائه نگردیده و این امر بدان دلیل است که نه مخالف حقوق فدرال محسوب می‌گردد و نه از حقوق شهروندان ایالات متحده به حساب می‌آید. در نتیجه، نمی‌توان انتظار داشت دادگاه‌های ایالتی و قانون‌گذاران حتماً بایستی آن را مراعات نمایند. تنها در سال ۱۹۷۱ دیوان عالی ایالات متحده، معامله اتهام را به عنوان بخش عمده و قابل قبول نظام کیفری پذیرفته است. در خصوص فواید معامله اتهام نیز گفته شده موجب کاهش تراکم پرونده‌ها در مراجع رسیدگی، کاهش ریسک پذیری با توجه به عدم اطمینان از سرنوشت و فرجام محاکمه که معلوم نیست حتماً منجر به محکومیت متهم گردد و همچنین به دست آوردن اطلاعات با ارزش از متهم و عوامل ارتکاب جرم و نحوه وقوع آن از جمله فواید معامله مذکور، می‌توان برشمرد. (آریان پور، ۱۳۸۵، ص ۱۱۰) اما در تعریف معامله اتهام باید گفت معامله اتهام، قراردادی است فی‌ما بین مقام تعقیب‌کننده جرم و متهم که هر دو طرف ملزم به رعایت آن هستند و مفاد آن عبارت است از اینکه در صورت اعتراف متهم به جرم، کیفیات مشدده آن نادیده گرفته می‌شود. مثلاً سرقت مقرون به آزار و اذیت، سرقت ساده یا شروع به سرقت در نظر گرفته می‌شود؛ یا سایر اتهام‌های وارده به متهم نادیده گرفته می‌شود و فقط به جرم اعتراف شده رسیدگی

می گردد و یا اگر فقط یک اتهام مورد تحقیق باشد، اعتراف متهم باعث کاهش در میزان مجازات می شود.

بخش دوم: اقسام نهاد معامله ی اتهامی

بند اول: به اعتبار نقش مقام تعقیب در جریان مذاکرات

مقامات دادسرا (یا در برخی موارد پلیس) به عنوان یکی از طرفین اصلی معامله، تعهداتی را در مقابل متهم به عهده می گیرد که براساس آن ها می توان انواع مختلفی از داد و ستد اتهامی را در نظر گرفت: اوست، «تغییر نوع اتهام»، در نوع اول از داد و ستد اتهامی، در صورت همکاری متهم، تعهد مقام تعقیب را به عنوان اتهام «سرقه جنحه ای» باشد، مقام تعقیب این اتهام را تغییر داده و «سرقه جنایی» مثلاً اگر اتهام متهم ثبت می کند.

بند دوم: تعهد دادستان

تعهد دادستان در تغییر نوع اتهام در کیفرخواست نیست، اتهام متهم همان طور که هست ثبت خواهد شد، ولی در صورت همکاری متهم، مجازات مقرر برای او از حداکثر مجازات های مندرج در قانون می گویند در آمریکا «داد و ستد اتهامی براساس میزان مجازات» پایین تر است. این نوع داد و ستد که آن را هنگامی تضمین می شود که مقام رسیدگی کننده (قاضی) آن را تایید نماید.

بند سوم: تعدد اتهام متهم

در مواردی پیش می آید که متهم بیشتر از یک اتهام دارد و تعهد دادستان این است که صورت اعتراف به جرم در خصوص یک یا چند اتهام، از تعقیب دادستان در خصوص سایر اتهامات و پیگیری آنها در آینده مصون می ماند باید توجه داشت که، مقامات تعقیب

بسته به تبعیت آیین دادرسی کیفری یک کشور از سیستم قانونی بودن یا موقعیت داشتن تعقیب، اختیارات متفاوتی در ورود به مذاکره با متهم، خواهند داشت.

بند چهارم: اقسام نهاد معامله ی اتهامی به اعتبار نقش قاضی در جریان مذاکرات

دخالت قاضی در فرآیند داد و ستد اتهامی از یک سیستم حقوقی به سیستم دیگر بسیار متفاوت است و می توان گفت که او یا مثل رویه معمول در سیستم فدرال آمریکا، به کلی از شرکت در مذاکرات منع شده است یا تأیید و رد نهایی مذاکرات را در اختیار دارد، (مانند آنچه در بیشتر کشورهای حقوق نوشته وجود دارد) یا می تواند فعالانه در مذاکرات شرکت کرده و یکی از طرفین اصلی باشد (مثل رویه معمول در آلمان). در واقع نظام حقوقی کشورهایی مانند آمریکا، قاضی را موظف به پای بندی به معامله بین منهم و مقام تعقیب میداند و به نظر میرسد که همین شکل اصیل نهاد معامله ی اتهامی باشد و دخالت دادن قاضی در معامله و یا موکول کردن صحت معامله به تأیید او شیوه هایی است که کشورها با توجه به شرایط خاص خود برای بومی کردن نهاد مذکور در نظام حقوقی خود ابداع کرده‌اند. (دبلیو نیوبور، ۱۳۸۹، ص ۶۰)

بنابراین در شروع اجرای نهاد معامله ی اتهامی از نظام حقوقی کامن لا، تردیدی وجود ندارد اما در این که، کدامیک از کشورهای تابع این نظام، برای اولین بار این نهاد را در دادرسی های خود به کار گرفتند، اختلاف نظر وجود دارد، گروهی خاستگاه این نهاد را از کشور انگلستان و گروهی دیگر، خاستگاه اولیه آن را ایالات متحده آمریکا می دانند. (نیاز پور، ۱۳۹۰، ص ۵۳) با توجه به این که، نظام حقوقی کامن لا، در انگلستان شکل گرفته است، می توان منشاء بسیاری از نهادهای حقوقی خاص این نظام را نیز در انگلستان دانست؛ همچنین با توجه به اینکه انگلستان، چهار قرن تحت سیطره امپراطوری روم بود (از قرن ۸ تا ۱۱) و در این چهار قرن، اختلافات براساس عرف های محلی مطابق با اصول و قواعد

فئودالی حل و فصل می شد و اختلافات بین قبایل به سازش بین آنها می انجامید می توان این سازش ها را مبنایی برای سازش بین مقام تعقیب و متهم در آینده و شکل گیری نهاد معامله ی اتهامی، دانست. اما در مقابل، می توان شروع نهاد معامله ی اتهامی را، از کشور ایالات متحده آمریکا، دانست، به دلیل اینکه، این کشور قبل از ورود اروپاییان به آن دارای ساکنان بومی مثل سرخ پوستان بود، که آداب و رسوم و فرهنگ عمومی حقوقی قضایی خاص خود را برای حل و فصل اختلافات میان خود داشتند روش آنها، مبتنی بر سازش بود که مورد توجه ساکنان جدید اروپایی آمریکا قرار گرفت و «غیرقضایی» یک روش مبنایی برای ایجاد نهادهای سازشی مثل نهاد معامله ی اتهامی در حقوق این کشور شد. (پور موذن، ۱۳۸۸) زمان شروع اجرای نهاد معامله ی اتهامی را قبل از نیمه قرن ۱۹ میلادی دانسته اند، اما قبل از قرن نوزدهم، چیزهایی شبیه چانه زنی، در تمام موارد تعقیب، که جنبه فوری و اضطراری داشته، مورد استفاده قرار می گرفته است می گوید، این مسئله را می توان در هر زمانی از ظهور دادستان عمومی، ردیابی «جورج فیشر»، در آمریکا کرد و دادستان عمومی، منحصر به ایالات متحده نمی شده است و قبلاً به صورت گسترده تری در جاهای دیگر، بوده است. چنان چه میتوان توجه به این روش دادرسی را در قرن ۱۳ میلادی در کشورهای فرانسه و اسپانیا نیز یافت اما به دلیل عدم استمرار این روش در این کشورها و مشخص نبودن شکل دقیق آن، نمیتوان آنها را به عنوان خاستگاه روش مذکور معرفی کرد به طور کلی، میزان استفاده از نهاد معامله ی اتهامی، قبل از قرن ۱۹، به دلیل سیطره قاضی ها، در صدور «صنعتی شدن» احکام مجازات، بسیار نادر بوده است، در اواسط این قرن و پس از آن بود که به دنبال پدیده جوامع و افزایش نرخ جرم و تراکم پرونده ها و لزوم حل و فصل سریع تر دعاوی، استفاده از این روش ظهور بیشتری یافت. بدین شکل که بر اثر کثرت تراکم و بازتاب اجتماعی پرونده های جراحات و مصدومیت های وارد بر کارگران، در مراکز صنعتی، قضات، مجبور به پذیرش و احترام به معامله ای

بودند که مورد قبول طرفین قرار گرفته بود. با توجه به این که استفاده از نهاد دادوستد اتهامی پیش از قرن ۱۹ - به طور نادر - در آمریکا وجود حقوق دانان انگلیسی ادعا می کنند که چیزی از معامله اتهام در قرن ۱۸ در انگلیس « داشته است، در حالی که می توان گفت دادوستد اتهامی به شکل فعلی آن، اولین بار از کشور آمریکا شروع شده است، » نیافته اند امروزه استفاده از نهاد معامله ی اتهامی، در شکل بسیار گسترده ای مطرح است، به طوری که تحقیقات نشان داده است بیش از ۹۰ درصد از پرونده های جزایی، در آمریکا، به شیوه معامله ی اتهامی حل و فصل می شود که شورای اروپا به آن به عنوان شکلی « معامله مجرمیت » به این ترتیب، رویه معامله ی اتهامی در کنار رویه از ساده سازی آیین دادرسی عادی اشاره می کند، توسعه یافت. به طوری که امروزه استفاده از این نوع نهادها در کشورهای مختلف تابع نظام های حقوقی غیر کامن لان نیز گسترش یافته است.

بخش سوم: مزایا و معایب اجرای نهاد معامله ی اتهامی

معامله ی اتهامی از جمله تأسیسات حقوقی است که اجرای آن مخالفان و موافقانی دارد که هر گروه دلایل خاص خود را دارند، با توجه به استدلال این دو گروه می توان مزایا و معایب این نهاد را به ترتیب بیان کرد:

بند اول: مزایای اجرای نهاد معامله ی اتهامی

کاهش تراکم پرونده ها و بارکاری در سطوح مختلف نظام عدالت کیفری امروزه، افزایش نرخ جرم، سبب افزایش پرونده های کیفری و تراکم آنها در دستگاه عدالت کیفری، شده برای سیاست های جنایی در کشورهای مختلف است چرا که در نتیجه آن، نه « بحران » است؛ این وضعیت نوعی تنها نظام عدالت کیفری با کندی مواجه شده بلکه آن را با یک انسداد و وقفه تدریجی مواجه کرده است یکی از دلایل طرف داران الغای نظام کیفری، در حال حاضر، آن است که این نظام که همیشه با تراکم پرونده ها دست و پنجه نرم می کند، آثار تخریبی و زیان باری برای متهمان و محکومان دارد این بحران دستگاه قضایی

را در تمام مراحل رسیدگی، از کشف جرم، تا اجرای حکم در بر گرفته و اجرای آن را از کارایی لازم باز داشته است. (شامبیاتی، ۱۳۸۴، ص ۵۱) اجرای نهاد معامله ی اتهامی، می تواند به حل و فصل پرونده ها در همان مراحل اولیه رسیدگی انجامد و از ورود آن ها به مراحل بالاتر و تجمع شان در آن مراحل جلوگیری نماید و بدین وسیله گامی در جهت کاهش شرایط بحرانی باشد.

بند دوم: صرفه جویی در وقت و هزینه های نظام عدالت کیفری

برای اجرای یک رسیدگی کامل، زمان، مکان و نیروی زیادی لازم است؛ پیچیدگی های نظام دادرسی گاه سبب می شود افراد با مشکلات جدی مواجه گردند ۲۹ چون تشریفات دادرسی می تواند اطاله بی اندازه دادرسی و تضییع حقوق طرفین را سبب شود؛ علاوه بر زمان، مکان و نیروی زیادی نیز برای یک دادرسی کامل، لازم است اما استفاده از نهاد عامله اتهامی، دادرسی را هر چه سریع تر به نتیجه میرساند، هم چنین، دوری متهم از خانواده و درگیری او در مراحل مختلف امر قضا، هزینه های زیادی بر او، خانواده او و جامعه، تحمیل می کند که با خارج کردن سریع او از مراحل مختلف تحقیقات و رسیدگی، از طریق نهاد معامله ی اتهامی، می توان به این هزینه ها پایان داد. علاوه بر موارد مذکور، اگر در پرتو اجرا این نهاد متهم بپذیرد که در مورد هم دستان خود به مقامات تعقیب اطلاعات مفیدی را ارائه نماید، کمک زیادی به کاهش هزینه های نظام عدالت کیفری در امر کشف جرم و تعقیب خواهد کرد.

بند سوم: احتمال اصلاح مجرمین غیر حرفه ای

نهاد معامله ی اتهامی یک نهاد سازشی است و مزایای سازش را در خود جای داده است؛ حس همکاری با نظام عدالت کیفری، که به واسطه چانه زنی در متهم، ایجاد می شود، در مورد مجرمان تازه کار می تواند ماندگار شود و به عنوان یک عامل کنترل کننده درونی از تکرار جرم توسط آن ها، در آینده، بکاهد. برای این کار کرد نهاد معامله ی اتهامی می توان

به سرگذشت یک مجرم نسبتاً حرفه ای در آمریکا که به "داگ" معروف بود اشاره کرد؛ او در جوانی عضو گروهکی به نام "مردان شیطان" بود، اما یک بار پس از آن که برای اتهامی به دادگاه کشیده شد به پیشنهاد دادستان در مقابل تبرئه از اتهامش برای به دام انداختن یک متجاوز خطرناک، با پلیس همکاری کرد و او را ظرف سه روز تحویل داد! این در حالی بود که تلاش پلیس برای دستگیری این متجاوز در طول یک سال کمترین نتیجه ای نداده بود اما نکته اصلی این جاست که داگ در پی این ماجرا تبدیل به یکی از معروف ترین و موفق ترین کارآگاهان کشور خود می شود ۳۱. این تغییر نقش او از یک عضو مخرب و زیان بار در جامعه به یک همکار شایسته برای اعاده نظم جامعه؛ از نتایج مثبت اجرای نهاد معامله ی اتهامی می باشد که قابل توجه است.

بخش چهارم: معایب اجرای نهاد معامله ی اتهامی

بند اول: نقض حقوق اساسی متهم

می دانیم که در راستای اجرای اصل برایت، بار اثبات دعوی یا جرم بر دوش مدعی و حسب مورد، مقام تعقیب است و عدم موفقیت شاکی یا مقام تعقیب، در اثبات اتهام، به دلیل فقد دلیل، منجر به صدور حکم. برایت متهم خواهد بود نهاد معامله ی اتهامی، متهم را ناچار می سازد که خود، دلیل لازم برای از بین رفتن برایت خود را در اختیار برخوردار علنی مقام تعقیب بگذارد، در حالی که این حق اوست که از یک دادرسی عادلانه، در یک دادگاه باشد؛ در ضمن در نتیجه اجرای نهاد معامله ی اتهامی ممکن است مجرمین مشابه، مجازات های متفاوتی را متحمل شوند و این امر هدف دست یابی به برابری در اجرای آیین دادرسی کیفری ۳۴ را با مشکل مواجه کنند. هم چنین مخالفین نهاد معامله ی اتهامی معتقدند، که اقرار به جرم از سوی متهم، در پی فرآیند چانه زنی، در برخی موارد تحت شکنجه و فشار توسط نیروهای پلیس، یا مأموران دادستانی اخذ می شود و موجب نقض حقوق اساسی متهم است.

بند دوم: نقص اهداف مجازات ها و افزایش امکان تکرار جرم

مجازات ها به عنوان واکنش اجتماعی علیه بزه کاران سه هدف عمده دارند:

۱. ارعاب (فردی - اجتماعی)

۲. اصلاح بزه کاران

۳. اجرای عدالت

اجرای مجازات مجرم را از وارد کردن زیان بیشتر باز می دارد از فقدان خویشتن داری، «کجروی»، (ارعاب فردی) بدین دلیل که طبق روایتی خاص از نظریه کنترل نشأت می گیرد. یعنی مجرمان افرادی با خود کنترل پایین هستند.

بند سوم: بستگی شدید معامله ی اتهامی، به مهارت های مذاکره کنندگان

ایراد دیگری که به نهاد معامله ی اتهامی وارده شده است، آن است که ممکن است، این نهاد، به شدت بستگی به مهارت های مذاکره کنندگان داشته باشد، به خصوص بسته به نوع جرم و رفتار و سلوک دادستان یا متهم و وکیل او؛ متهم یا وکیل او، باید علاوه بر اطلاعات حقوقی، فن مذاکره را نیز فرا گرفته باشند تا بتوانند موفق باشند، ممکن است کسی که جرم مهمی را مرتکب شده، با مذاکراتی که انجام می دهد، از مجازاتی که در یونان قدیم است؛ آنها استادان «سوفسطاییان» مستحق آن است، بگریزد. این وضعیت، یادآور شیوه تلخ سخن بودند و می توانستند، هر مدعایی را به کرسی بنشانند، به طوری که جهت غلبه بر مخالفین خود، از مقدمات صحیحی شروع و از آن نتایج مهمی گرفتند آن ها به جوانان می آموختند که چگونه می توان حرف و نظر خود را به کرسی نشاند همین گروه بودند که را به آغوش مرگ سپردند فن بیان آنها، حقیقت را پنهان می کرد.

بخش پنجم: زمان تقاضا

این تقاضا ممکن است در هر زمان بعد از دستگیری مطرح شود ولی در عمل، این موضوع بستگی به دادگاه و صلاحیت آن دارد. در برخی از حوزه های قضایی، به خصوص در ایالات متحده آمریکا، قضات اعتقاد دارند که فرآیند تقدیم درخواست، فقط باید در طول مراحل خاصی از دادرسی یا فرآیند رسیدگی، صورت گیرد، ولی اصولاً تقاضای فوق می تواند، در هر زمان پس از دستگیری، ارائه شود اعم از این که در مدت کوتاهی بعد از دست گیری باشد مثلاً در اداره پلیس یا قبل و بعد از شروع تحقیقات توسط دادستان، یا هر زمان دیگری اعم از این که متهم به موجب قراری در زندان باشد یا خیر؛ تا زمان صدور حکم نهایی، متهم یا وکیل او می توانند، تقاضای چانه زنی را مطرح نمایند. (نیاز پور، ۱۳۹۰)

بخش ششم: ضمانت اجرای معامله ی اتهامی

در حقوق قراردادهای، هر معامله و معاهده ای، ضمانت اجرایی دارد چرا که بدون ضمانت اجرا، امکان عمل نیز یک قرارداد است « معامله ی اتهامی » ؛ کردن طرفین قرارداد به تعهداتشان، بسیار کم و در حد صفر می شود که بین متهم و مقام تعقیب بوجود می آید، پس این معامله هم باید ضمانت اجرایی داشته باشد ؛ تا طرفین را ملزم به رعایت تعهداتشان نماید، لذا ضمانت اجرای معامله ی اتهامی به قرار زیر است:

بند اول: ضمانت اجرای عدم اجرای تعهد از سوی متهم

اگر متهم با مقام تعقیب به توافق برسد و یک معامله ی اتهامی، بین آن ها شکل بگیرد، متهم ملزم به انجام وظایف و تعهدات خاصی، براساس مفاد معامله ی اتهامی، می باشد و به هیچ وجه، نباید از آن ها سرپیچی کند (مثل اعتراف کردن به گناه و جرم خود، در تاریخ مشخص، همکاری کردن در لو دادن دیگر مجرمان و تحقیقات در مورد آن ها و یا شهادت

دادن علیه شریکان جرم). مقام تعقیب می تواند، این قرارداد را در صورت تخلف متهم از رعایت و اجرای تعهدات خود، لغو کند و او اجازه این ابطال را دارد. (آشوری، ۱۳۸۶، ص ۸۹)

بند دوم: ضمانت اجرای عدم اجرای تعهد از سوی مقام تعقیب

هنگامی که مقام تعقیب به مفاد این، معامله عمل نکند متهم ممکن است درصدد ابطال اقرار به گناه خود، برآید یعنی او می تواند، اقرار خود را انکار نماید و بار اثبات جرم را دوباره به عهده مقام تعقیب بگذارد، هم چنین در صورت تخلف مقام تعقیب را به اجرای این قرارداد، ملزم نماید، به این شکل که دادگاه به مقام تعقیب دستور اجرای معامله را می دهد. یعنی متهم حق دارد از مقام تعقیب (در صورت عدم اجرای تعهدات خود) نزد دادگاه شکایت کند و دادگاه نیز مقام تعقیب را ملزم به اجرای تعهدات خود می کند.

بند سوم: ثبت توافق نامه و اهمیت آن

آخرین مرحله در ایجاد معاملاتی اتهامی، ثبت توافق نامه است معمولاً محاکم برای روشن شدن موضوع و مخفی نماندن آن، ثبت این معامله و توافق نامه را در پرونده، امری ضروری می دانند. در مورد اعتراف متهم به جرم، بعضی اوقات فقط این اعترافات، ثبت و توسط طرفین اجرا می شود و معمولاً فقط به مراجعه کردن به نوشته قرارداد، بسنده می شود و به بیان تمامی شرایط قرارداد نیازی نیست. در زمان مجازات متهم، دادگاه از او می پرسد که قول و قرارهای دیگری با مقام تعقیب داشته است که در توافق نامه ثبت نشده باشد یا نه در صورتی که پاسخ متهم منفی باشد، اگر مقام تعقیب، تعهدات لفظی و ثبت نشده ای هم داشته باشد و به آن ها عمل نکند، متهم دیگر هیچ نوع حق اعتراضی نسبت به مقام تعقیب نخواهد داشت ؛ علت طرح این مطلب آن است که بعضی از اوقات ، متهم مقام تعقیب و

قاضی، راه حل ها و مسایل خبرساز و پرسر و صدایی با هم دارند و بر سر آن ها توافق می کنند و نمی خواهند که آن شرط و شروط، ثبت و ضبط شوند. (البته قاضی دادگاه، مداخله زیادی ندارد و فقط پس از کسب رضایت و معمولاً برای قطعیت بخشیدن به آن، مداخله می کند.

نتیجه گیری

نهاد معاملاتی اتهامی، به عنوان جزیی از آیین دادرسی کیفری کشورهایی مثل آمریکا و انگلستان، نهادی کارا و مفید بوده است، اگر چه معایبی نیز برای آن بیان شده و حتی اندیشه های حذف آن، مطرح گردیده است؛ اما کدام تأسیس مفید حقوقی را می توان نام برد که هیچ عیبی در اجرای آن وجود نداشته باشد؟ در ضمن برای معایب ذکر شده برای این نهاد، می توان در فرصتی گسترده تر، بحث کرد و برخی از آن ها را مردود دانست. اما در مورد اجرای این نهاد در حقوق ایران، با توجه به نگرانی هایی که در این زمینه وجود دارد، باید گفت اگر این نهاد به طور کامل و با تمام شرایط لازم برای آن در حقوق ایران اجرا شود و صورت تقلیدی صرف و ناکارآمد از حقوق غرب را نداشته باشد؛ احتمال موفقیت آن و استفاده از مزایای فراوان آن زیاد است، اما اگر برگرفته ای ناقص از حقوق غرب، بدون داشتن ضمانت اجراهای لازم و تدابیر اندیشمندانه، برای جلوگیری از سوء استفاده مقامات تعقیب اعم از پلیس و دادستان باشد، نه تنها مفید نیست، بلکه زیان های زیادی را به دنبال خواهد داشت با توجه به این که دستگاه قضایی ما در مواجهه با بار کاری و تراکم پرونده ها، با بحران روبروست، بهتر است از راه کارهایی که برای کاهش بحران وجود دارد استقبال کنیم؛ اگر چه نگرانی هایی برای اجرای این نهاد در ایران وجود دارد اما این نگرانی ها به راحتی قابل حل هستند، مثلاً با قراردادن شرط تأیید قاضی در معاملاتی اتهامی می توان بر مشکل تخصیص قدرت تصمیم گیری به قضات محاکم، با محدود کردن امکان چانه زنی به

متهمین بدون سابقه یا حداکثر به متهمینی که برای بار دوم مرتکب جرم می شوند بر مشکل میل به قانون گریزی و تکرار جرم در جامعه ایران و با تخصصی کردن پلیس و مقامات تعقیب و قرار دادن ضمانت اجراهای دقیق و قطعی برای معامله ی اتهامی، بر مشکل امکان سوء استفاده پلیس یا مقامات تعقیب غلبه کرد در ضمن، توجه به این نکته ضروری است که در شرایط بحرانی، آنچه بر هر چیزی اولویت دارد، تلاش برای رفع بحران است و در چنین شرایطی تصمیم گیری باید در این مسیر باشد.

پیشنهاد ها

پذیرش نهاد داد و ستد اتهامی در نظام حقوقی ایران، در مورد مجرمین بدون سابقه کیفری یا مجرمین کم سابقه و جرایم کم اهمیت. سعی در تدوین نظام نامه اخلاقی پلیس، آموزش هر چه بیشتر پلیس، تخصصی کردن نهاد پلیس و توسعه آن و سپس پذیرش و اجرای نهاد داد و ستد اتهامی در مرحله پلیسی و استفاده از مزایای دادوستد اتهامی، در پیشگیری از ورود بی رویه پرونده ها به مراحل بالاتر. پیش بینی ساز و کارهای نظارتی و ضمانت اجراهای قوی، برای جلوگیری از فرار مقام تعقیب از تعهد حاصله و در مقابل، الزام متهم به پای بندی به تعهد خویش. آموزش قضات، در خصوص قراردادی شدن حقوق کیفری و چگونگی بهره گیری از راهبرد مذکور از طریق استفاده از نهاد داد و ستد اتهامی، به عنوان یکی از شیوه های این راهبرد. الزامی کردن تشکیل پرونده شخصیت برای بزه کاران و اجرای دقیق نهاد داد و ستد اتهامی در مورد بزهکاران خاص و مشخص کردن دامنه دقیق اجرای نهاد مذکور، برای افزایش گرایش قضات به اجرای این تأسیس حقوقی و بهره گیری از مزایای آن. در نهایت، دقت در انطباق هر چه بیشتر نهاد معامله ی اتهامی با نظام حقوقی ایران و ویژگی های خاص آن و نیز انطباق نهاد مذکور، با شرایط مختلف جامعه ایران و تلاش در جهت بومی سازی آن و رفع موانع موجود در مسیر پذیرش و اجرای آن.

منابع و مآخذ

۱. آریان پور کاشانی، منوچهر؛ ۱۳۸۵، فرهنگ بزرگ یک جلدی پیشرو آریان پور، با همکاری بهرام دلگشایی، چ ۳۱، نشر جهان رایانه
۲. آشوری، محمد؛ ۱۳۸۶، آیین دادرسی کیفری، ج ۲، چ ۹، تهران، انتشارات سمت
۳. پور مؤذن، محمد؛ ۱۳۸۸ «بررسی رابطه نقش اجتماعی پلیس و احساس امنیت خانواده‌ها»، فصلنامه علمی - پژوهشی نظم و امنیت، دوره جدید، سال دوم، ش ۳، تهران، سازمان تحقیقات و مطالعات ناجا، پاییز، صص ۱۲۶ - ۱۰۱
۴. خالقی، علی؛ ۱۳۸۹. آیین دادرسی کیفری، چ ۷، تهران، انتشارات شهر دانش،
۵. دبلیو نیوبور، دیوید؛ ۱۳۸۹، نظام عدالت کیفری و ساختار محاکم در آمریکا، ترجمه حمیدرضا قراگوزلو، چ ۱، تهران، نشر مجد
۶. شامیانی، هوشنگ؛ ۱۳۸۴. بزه کاری اطفال و نوجوانان، چ ۱۳، تهران، انتشارات مجد، انتشارات ژوبین
۷. نیازپور، امیرحسن؛ ۱۳۹۰، توافقی شدن آیین دادرسی کیفری، انتشارات میزان، چ ۱

مرکز آموزش ملی کاربردی
سازمان بهداری شهرداری های
ایران

بنیاد علمی قانون یار برگزار می کند

با همکاری و حمایت معنوی
مرکز آموزش علمی- کاربردی سازمان همیاری شهرداری های استان اصفهان

همایش ملی

علمی- پژوهشی فقه و حقوق اسلامی

دکتر بهنام اسدی

مسئول برگزاری

ارکان کلیدی همایش

محور های همایش:

پدیدارشناسی مقاله در تمامی زمینه های علوم تربیتی و روان شناسی (تمامی گرایش ها)، برنامه ریزی درسی
علوم مشاوره، فلسفه تعلیم و تربیت، آموزش و پرورش، آموزش الکترونیک، برنامه ریزی آموزشی عالی
علوم اجتماعی، فرهنگ، هنر، تمام گرایش ها، ارتباطات اسلامی و سایر موضوعات مرتبط با علوم انسانی

دبیر اجرایی همایش،
دکتر امین امیریان فارسانی
رئیس هیات داوران:
دکتر سعید سامانی مجد
رئیس شورای سیاست گذاری،
دکتر سعید خردمندی

۱۵ بهمن ماه ۱۳۹۸

اصفهان سالن اجلاس دانشگاه

جهت چاپ مقالات خود در دیگر همایش های قانون یار
کافیست فایل word مقاله خود را به همراه
شماره تماس به آدرس ایمیل زیر ارسال نمایید

phdsara@yahoo.com

ارسال مقاله در واتس آپ یا تلگرام به شماره

09100636002

همایش های علمی و پژوهشی، هر ساله در دو نوبت برگزار می شود

پایگاه های نمایه کننده مقالات همایش

Sponsored and Indexed by
CIVILICA
We Respect the Science

T
PBIN.com
Sponsored And Indexed

همایش های ایران
Symposia

CONF
PAPER

مجله علمی-پژوهشی
پایگاه اطلاعاتی
مجلات علمی-پژوهشی
ایران
کتابخانه علمی-پژوهشی
ایران
کتابخانه علمی-پژوهشی
ایران

www.olomensani.IR

دبیرخانه همایش: تهران، میدان انقلاب، خ منیری جاوید، کوچه مینا، پلاک ۴۹، طبقه سوم
واحد مشاوره ۰۲۱۶۶۹۷۹۵۱۹ - ۰۲۱۶۶۹۷۹۵۱۲ واحد صدور مدرک ۰۲۱۴۴۴۴۱۷۶۴

همایش علمی پژوهشی فقه و حقوق اسلامی، موسسه قانون یار، مرکز علمی کاربردی سازمان همیاری شهرداری اصفهان، بهمن ۱۳۹۸